Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2011, sen. zn. 29 NSČR 29/2009, ECLI:CZ:NS:2011:29.NSCR.29.2009.1

Číslo: 108/2011

Právní věta:

I. Účinky právní moci soudního rozhodnutí, jež se projevují tím, že je již nelze napadnout odvoláním jako řádným opravným prostředkem (formální právní moc) a dále závazností výroku rozhodnutí a jeho nezměnitelností (materiální právní moc) zůstávají odkladem vykonatelnosti rozhodnutí nedotčeny.

II. Pohledávku insolvenčního navrhovatele přiznanou pravomocným rozhodčím nálezem, který má účinky pravomocného soudního rozhodnutí, nelze označit za spornou (za nedoloženou v intencích § 105 insolvenčního zákona) jen proto, že probíhá řízení o zrušení rozhodčího nálezu, ve kterém soud povolil odklad vykonatelnosti rozhodčího nálezu.

III. Ručitelské prohlášení vyššího územního samosprávného celku ve smyslu § 143 odst. 4 insolvenčního zákona se musí týkat všech dluhů právnické osoby a nemůže být vázáno na splnění podmínky.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 17.02.2011

Spisová značka: 29 NSCR 29/2009

Číslo rozhodnutí: 108

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Insolvence, Rozhodčí řízení, Rozhodnutí o úpadku, Ručení, Vykonatelnost rozhodnutí

Předpisy: § 105 IZ
§ 143 odst. 4 IZ
§ 159a o. s. ř.
§ 169 odst. 2 o. s. ř.
§ 17 odst. 3 předpisu č. 129/2000Sb.
§ 28 odst. 2 předpisu č. 216/1994Sb.
§ 32 předpisu č. 216/1994Sb.
§ 36 předpisu č. 129/2000Sb.
§ 37 odst. 1 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením ze dne 20. 2. 2009 zamítl K r a j s k ý s o u d v Ostravě (dále též jen „insolvenční soud“) insolvenční návrh, jímž se věřitel F.-M., s. r. o., domáhal osvědčení úpadku dlužníka VaK B., a. s., (bod I. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

Insolvenční soud – odkazuje na ustanovení § 3, § 103 odst. 2 a § 105 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl k závěru že insolvenční navrhovatel nedoložil svou splatnou pohledávku vůči dlužníku.

Insolvenční soud vyšel zejména z toho, že:

> *1) Insolvenční navrhovatel uplatňuje pohledávku z titulu nároku na vydání bezdůvodného obohacení a náhrady škody, vzešlého z toho, že dlužník bez právního důvodu užíval označené pozemky. Pohledávka byla insolvenčnímu navrhovateli přiznána rozhodčím nálezem ze dne 29. 11. 2007, vydaným rozhodcem Mgr. M. M. (dále též jen „rozhodčí nález“).*
>
> *2) U Okresního soudu ve Frýdku – Místku je pod sp. zn. 19 C 329/2007 veden spor o zrušení rozhodčího nálezu.*
>
> *3) Rozhodnutím Okresního soudu ve Frýdku Místku ze dne 12. 5. 2008, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 7. 2008, byla odložena vykonatelnost rozhodčího nálezu do právní moci rozhodnutí ve věci vedené u Okresního soudu ve Frýdku Místku pod sp. zn. 19 C 329/2007. Odklad vykonatelnosti byl odůvodněn tím, že žalobci (dlužníku) může s ohledem na postup žalovaných hrozit v důsledku neprodleného provedení exekuce závažná majetková újma.*

Na tomto skutkovém základě insolvenční soud uzavřel, že ve věci posouzení dopadu odkladu vykonatelnosti rozhodčího nálezu je třeba vycházet z výkladu „a minori ad maius“. Brání-li odklad vykonatelnosti vedení výkonu rozhodnutí na majetek dlužníka, je nutno jej vztáhnout i na ochranu dlužníka před insolvenčním návrhem, potud, že takovým rozhodnutím je vázán i insolvenční soud. Odtud insolvenční soud dovodil, že pohledávka, u které je odložen výkon rozhodnutí, nemůže sloužit k doložení věřitelovy pohledávky v insolvenčním řízení.

K odvolání insolvenčního navrhovatele V r c h n í s o u d v Olomouci usnesením ze dne 30. 7. 2009 potvrdil usnesení insolvenčního soudu (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud – jenž na věc aplikoval zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 30. 6. 2009 – doplnil skutkový stav věci o následující zjištění:

> *1) Usnesením Okresního soudu ve Frýdku Místku ze dne 2. 2. 2009, které ve spojení s (potvrzujícím) usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 4. 2009, nabylo právní moci 25. 5. 2009, bylo řízení o žalobě o zrušení rozhodčího nálezu přerušeno do pravomocného skončení trestního řízení zahájeného usnesením Policie ČR, Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování, expozitury Ostrava, ze dne 20. 11. 2008.*
>
> *2) Podáním doručeným odvolacímu soudu dne 9. července 2009 oznámil Moravskoslezský kraj, že na základě usnesení zastupitelstva kraje č. 5/277 ze dne 17. června 2009 převzal ručení za všechny dlužníkovy dluhy.*
>
> *3) Podle výpisu z usnesení 5. zasedání zastupitelstva Moravskoslezského kraje konaného dne 17. 6. 2009 k usnesení rady kraje č. 19/1092 ze dne 17. 6. 2009 rozhodlo zastupitelstvo Moravskoslezského kraje pod bodem 3) s odkazem na ustanovení § 35 odst. 2 písm. i) zákona č.*

129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů, o převzetí ručitelského závazku za všechny dluhy dlužníka a o vydání prohlášení ručitele týkající se dlužníkových dluhů za podmínky nabytí akcií krajem dle bodu 2) usnesení zastupitelstva.

4) Dne 2. 7. 2009 vydal Moravskoslezský kraj písemné ručitelské prohlášení, ve kterém prohlásil pod bodem 1., že splní mimo jiné povinnosti uložené dlužníku rozhodčím nálezem, nebude-li toto rozhodnutí zrušeno pravomocným rozhodnutím soudu. Pod bodem 8. ručitelského prohlášení dále prohlásil, že splní veškeré dluhy, které dlužníku vznikly nebo vzniknou vůči všem jeho věřitelům do dne pravomocného usnesení soudu o zastavení insolvenčního řízení vedeného vůči dlužníku u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. KSOS 31 INS 3370/2008 a u Vrchního soudu v Olomouci pod sp. zn. (správně pod sen. zn.) 3 VSOL 85/2009, jestliže tyto dluhy nesplní řádně a včas dlužník, dále pod bodem 9. ručitelského prohlášení prohlásil, že splní veškeré dluhy, které dlužníku vznikly nebo vzniknou vůči všem jeho věřitelům, a to z veškerých soukromoprávních nebo veřejnoprávních vztahů založených dvoustrannými či jednostrannými právními úkony, rozhodnutími soudu, rozhodců, nebo správních orgánů, anebo založených přímo zákonem, či z veškerých soukromoprávních nebo veřejnoprávních vztahů založených porušením soukromoprávních nebo veřejnoprávních povinností, nebo založených protiprávními stavy, jestliže tyto veškeré dluhy nesplní dlužník.

Na takto doplněném skutkovém základě odvolací soud – odkazuje na ustanovení § 1, § 3 a § 143 odst. 2 a 4 insolvenčního zákona – uzavřel, že:

1) Insolvenční soud správně dovodil, že insolvenční navrhovatel nedoložil existenci své splatné pohledávky vůči dlužníku, pročež není věcně legitimován k podání insolvenčního návrhu.

Ačkoliv jde o pohledávku pravomocně přiznanou rozhodčím nálezem a vykonatelnou, odvolací soud ji má za spornou vzhledem k probíhajícímu řízení o zrušení rozhodčího nálezu (dle § 31 a násl. zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů) a k tomu, že v onom řízení byla pravomocně odložena vykonatelnost rozhodčího nálezu.

Podle odvolacího soudu pak není účelem insolvenčního řízení, aby v něm bylo prováděno dokazování za účelem zjištění existence pohledávek proti dlužníkovi; potud odvolací soud odkázal na závěry obsažené (pro konkursní poměry) v bodě VIII. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, Cpjn 19/98, uveřejněného pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 204/2003, uveřejněném pod číslem 64/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, jež má za plně aplikovatelné i pro řízení insolvenční.

2) V průběhu odvolacího řízení nastala nová skutečnost, spočívající v tom, že za dlužníkovy dluhy se zaručil Moravskoslezský kraj. To je ve smyslu ustanovení § 143 odst. 4 insolvenčního zákona dalším důvodem pro zamítnutí insolvenčního návrhu.

Námitku insolvenčního navrhovatele, že není prokázáno splnění podmínek pro platné ručitelské prohlášení za závazky dlužníka (že o něm nerozhodly rada a zastupitelstvo), neměl odvolací soud za důvodnou, stejně jako výhradu, že ručitelské prohlášení je neurčité (neboť se nevztahuje na všechny dlužníkovy závazky) a podmíněné ve vztahu k pohledávkám insolvenčního navrhovatele a rozhodce Mgr. M. M.

Potud odvolací soud pokládal za dostačující důkazy, jež provedl v odvolacím řízení, konkrétně důkaz výpisem z usnesení 5. zasedání zastupitelstva Moravskoslezského kraje konaného dne 17. 6. 2009, které odkazuje na usnesení rady kraje č. 19/1092 ze dne 17. 6. 2009, a ze kterého vyplývá rozhodnutí zastupitelstva o zaručení se za závazky dlužníka, a dále důkaz samotným ručitelským prohlášením ze

dne 2. 7. 2009, s ohledem na jeho obsah uvedený pod body 8. a 9.; z těchto důkazů dle odvolacího soudu vyplývá ručení Moravskoslezského kraje za veškeré dluhy dlužníka.

Proti usnesení odvolacího soudu podal insolvenční navrhovatel dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., namítaje, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje dovolatel řešení následujících otázek:

> *1) Zda vedení sporu o zrušení rozhodčího nálezu působí takové oslabení jinak pravomocného a vykonatelného rozhodčího nálezu, že jeho doložení nepostačuje k osvědčení rozhodčím nálezem přiznaných pohledávek?*
>
> *2) Zda se soud při hodnocení zákonnosti vydání ručitelského prohlášení vyššího územně samosprávného celku musí zabývat tím, zda byla splněna zákonná procedura vydání takového prohlášení dle zákona o krajích, a zda musí k řádnému posouzení provést důkaz usnesením rady a usnesením zastupitelstva, včetně zápisu ze zasedání a prezenčních listin?*
>
> *3) Zda ručitelské prohlášení odpovídá ustanovení § 143 odst. 4 insolvenčního zákona?*

Ve vztahu k položeným otázkám uplatňuje dovolatel v mezích ohlášeného dovolacího důvodu následující výhrady k právnímu posouzení věci odvolacím soudem:

> *Ad 1) Dovolatel uvádí, že rozhodčí nález je co do právní síly na stejné úrovni jako pravomocné soudní rozhodnutí. Podání žaloby na zrušení rozhodčího nálezu nijak neovlivňuje existenci rozhodčího nálezu ani následků, které působí, a tento stav je srovnatelný se stavem, kdy je proti rozhodnutí soudu podáno dovolání, návrh na povolení obnovy řízení nebo žaloba pro zmatečnost. Navíc na základě rozhodčího nálezu Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 30. 1. 2009 nařídil proti dlužníkovi exekuci. Dle dovolatele měl tedy odvolací soud správně konstatovat, že vedení sporu o zrušení rozhodčího nálezu nemá žádný vliv na existenci a právní následky tohoto pravomocného a vykonatelného rozhodčího nálezu a insolvenční navrhovatel jím osvědčil své pohledávky z titulu bezdůvodného obohacení a náhrady škody.*
>
> *Ad 2) K platnosti ručitelského prohlášení učiněného vyšším územně samosprávným celkem je podle dovolatele zapotřebí doložit, že toto prohlášení bylo vydáno v souladu se zákonem o krajích, tedy za souhlasu rady i zastupitelstva vyššího územně samosprávného celku. Odvolacímu soudu dovolatel vytýká, že neměl k dispozici souhlasné usnesení rady ani samostatné usnesení zastupitelstva (jen jeho výpis) a proto nemohl odpovědně a objektivně posoudit platnost ručitelského prohlášení. K řádnému posouzení zákonnosti vydání ručitelského prohlášení je podle dovolatele nezbytné mít i zápis z jednání obou orgánů, včetně prezenčních listin, aby bylo jasné, že rada i zastupitelstvo byly usnášeníschopné a rozhodly požadovanou většinou hlasů.*
>
> *Ad 3) Dovolatel míní, že vzhledem k bodu 1. ručitelského prohlášení jde ve vztahu k němu a k rozhodci o ručení podmíněné, jež ustanovení § 143 odst. 4 insolvenčního zákona nepřipouští. Vzhledem ke spojení „vznikly nebo vzniknou“ v bodech 8. a 9. ručitelského prohlášení jde podle dovolatele o prohlášení neplatná pro neurčitost. Spojka „nebo“ totiž podle něj ve formální logice vyjadřuje alternativu, kdy platí jedna nebo druhá varianta, ale nikoliv obě varianty současně.*

Dlužník ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, uváděje, že:

Ad 1) Rozhodčí nález je paaktem. Rozhodčí nález nemůže sloužit k prokázání existence splatných pohledávek přihlášených do insolvenčního řízení, již proto, že:

– dlužník se v soudním řízení domáhá zrušení rozhodčího nálezu,

– v soudním řízení o zrušení rozhodčího nálezu byla pravomocně odložena vykonatelnost rozhodčího nálezu,

– to vylučují důvody, pro něž dlužník podal žalobu o zrušení rozhodčího nálezu.

Ad 2) Ručitelské prohlášení bylo přijato právem aprobovaným způsobem, což bylo v řízení prokázáno. V ručitelském prohlášení pod bodem 1. není plnění dovolateli v žádném ohledu podmíněno ve smyslu odkládací nebo rozvazovací podmínky zakotvené v ustanovení § 36 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. Ve vztahu k rozhodčímu nálezu je v něm však explicitně vyjádřena námitka dle ustanovení § 306 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, respektive dle ustanovení § 548 odst. 2 obč. zák., která chrání ručitele před tím, aby neposkytoval plnění bez právního důvodu, nebo na základě důvodu, který může odpadnout.

Formulace obsažená pod bodem 1. ručitelského prohlášení nebrání podle dlužníka dovolateli v tom, aby se postupem dle bodu 8. ručitelského prohlášení domáhal téhož plnění, nikoliv však z titulu existence rozhodčího nálezu, ale z právního důvodu dovolatelem tvrzené náhrady škody způsobené údajným zásahem do výkonu jeho vlastnického práva k nemovitostem, nebo z titulu bezdůvodného obohacení. Dlužník má za to, že je-li oprávněn odepřít plnění, které mu ukládá rozhodčí nález z důvodu pravomocně odložené vykonatelnosti, pak i ručitel při využití námitek dle ustanovení § 306 odst. 2 obch. zák., respektive dle ustanovení § 548 odst. 2 obč. zák., je oprávněn odepřít plnění do doby, než bude o žalobě na zrušení rozhodčího nálezu rozhodnuto.

Ad 3) Ručitelské prohlášení je obsahově určitým nepodmíněným právním úkonem a spojka „nebo" je v jeho bodech 7. a 8. použita v souladu s gramatickými pravidly českého pravopisu ve významu „slučovacím", tím spíše, když před spojkou „nebo" není čárka.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání jsou pro rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Nejvyšší soud pak shledává dovolání v této věci přípustným podle § 238a odst. 1 písm. a) o. s. ř. ve spojení s § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., když napadené rozhodnutí je usnesením odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto v insolvenčním řízení „ve věci samé" (k výkladu tohoto pojmu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2011, sen. zn. 29 NSČR 30/2010, jež je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu). Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí pak Nejvyšší soud přisuzuje řešení otázek dovoláním předestřených, dovolacím soudem dosud nezodpovězených.

Podle ustanovení § 105 insolvenčního zákona, podá-li insolvenční návrh věřitel, je povinen doložit, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku, a k návrhu připojit její přihlášku.

Dle ustanovení § 143 odst. 4 insolvenčního zákona, je-li dlužníkem právnická osoba, insolvenční soud zamítne insolvenční návrh podaný věřitelem i tehdy, jestliže stát nebo vyšší územní samosprávný celek po zahájení insolvenčního řízení převzal všechny její dluhy nebo se za ně zaručil.

Vzhledem k době vydání napadeného usnesení byl pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný výklad insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 10. 2009 (tedy naposledy ve znění zákona č. 217/2009 Sb.); výše citovaná ustanovení insolvenčního zákona však nedoznala změn ani později.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

K jednotlivým právním otázkám zformuloval Nejvyšší soud následující závěry:

1) K povaze rozhodčího nálezu.

Podle ustanovení § 28 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb. ve znění účinném v době vydání rozhodčího nálezu, tj ve znění zákona č. 245/2006 Sb., rozhodčí nález, který nelze přezkoumat podle § 27, nebo u něhož marně uplynula lhůta k podání žádosti o přezkoumání podle § 27, nabývá dnem doručení účinku pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný.

Ustanovení § 32 zákona č. 216/1994 Sb. v rozhodném znění dále určuje, že návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem musí být podán do tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu té straně, která se zrušení rozhodčího nálezu domáhá, nestanoví-li tento zákon jinak (odstavec 1). Podání návrhu podle odstavce 1 nemá odkladný účinek na vykonatelnost rozhodčího nálezu. Na žádost povinného může však soud vykonatelnost rozhodčího nálezu odložit, jestliže by neprodleným výkonem rozhodčího nálezu hrozila závažná újma (odstavec 2).

Dle ustanovení § 159a o. s. ř., ve znění účinném v době vydání rozhodčího nálezu, tj naposledy ve znění zákona č. 264/2006 Sb., nestanoví-li zákon jinak, je výrok pravomocného rozsudku závazný jen pro účastníky řízení (odstavec 1). V rozsahu, v jakém je výrok pravomocného rozsudku závazný pro účastníky řízení a popřípadě jiné osoby, je závazný též pro všechny orgány (odstavec 4). Jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby věc projednávána znovu (odstavec 5).

Podle ustanovení § 167 odst. 2 o. s. ř., ve znění účinném v době vydání rozhodčího nálezu, není-li dále stanoveno jinak, užije se na usnesení přiměřeně ustanovení o rozsudku.

Jak se podává z výše citovaného ustanovení § 159a odst. 1, 4 a 5 o. s. ř., výrok pravomocného rozsudku je závazný pro účastníky řízení, přičemž v rozsahu, v jakém je výrok pravomocného rozsudku závazný pro účastníky řízení a popřípadě jiné osoby, je závazný též pro všechny orgány; v rozsahu takové závaznosti výroku rozsudku pak věc nemůže být projednávána znovu. Tytéž zásady se vzhledem k § 167 odst. 2 o. s. ř. přiměřeně uplatní též pro usnesení soudu ve věci samé.

Jde přitom o účinky, jež se pojí s právní mocí soudního rozhodnutí a nikoliv s jeho vykonatelností (která může právní moci rozhodnutí i předcházet /srov. § 162 o. s. ř./ nebo u některých rozhodnutí vůbec nemusí být dána /jako např. při zamítnutí žaloby nebo jiného návrhu na zahájení řízení – srov. závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 905/2006, uveřejněného pod

číslem 83/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek/).

Povolení odkladu vykonatelnosti soudního rozhodnutí má za následek, že takové rozhodnutí nelze v řízení o výkon rozhodnutí nebo v jiném exekučním řízení vykonat. Nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce však nebrání. Znamená to, že v řízení o výkon rozhodnutí nebo v jiném exekučním řízení po povolení odkladu soud může návrhu na nařízení exekuce vyhovět (jsou-li k tomu splněny další předpoklady) a že současně provedení výkonu odloží až do doby pravomocného skončení řízení, v jehož rámci byl odklad vykonatelnosti povolen, nebyl-li odklad vykonatelnosti povolen na kratší dobu. Jestliže již byl výkon rozhodnutí (exekuce) nařízen, odloží soud jeho provedení až do doby pravomocného skončení řízení, v jehož rámci byl odklad vykonatelnosti povolen, nebyl-li odklad povolen na kratší dobu.Odklad vykonatelnosti soudního rozhodnutí tedy nemá žádný vliv na právní moc takového rozhodnutí (k rozdílnému pojímání účinků odkladu vykonatelnosti a odkladu právní moci rozhodnutí srov. v zákonné úpravě např. § 248 o. s. ř. a komentář k tomuto ustanovení v díle Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1.vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 2013). Jinak řečeno, účinky právní moci soudního rozhodnutí, jež se projevují tím, že je již nelze napadnout odvoláním jako řádným opravným prostředkem (formální právní moc) a dále závazností výroku rozhodnutí a jeho nezměnitelností (materiální právní moc), zůstávají odkladem vykonatelnosti rozhodnutí nedotčeny.

Představa, že pravomocné soudní rozhodnutí, jež je přes povolení odkladu vykonatelnosti nadále nezměnitelné a co do svého výroku závazné pro účastníky řízení a ve stejném rozsahu pro všechny orgány (§ 159a odst. 1 a 4 o. s. ř.) nepostačuje ve smyslu § 105 insolvenčního zákona k doložení splatné pohledávky tímto rozhodnutím přiznané, je s výše formulovanými závěry ve zjevném rozporu.

Zbývá dodat, že vše, co bylo na dané téma řečeno o povaze pravomocného soudního rozhodnutí, platí v mezích pravomoci rozhodce i pro jím vydaný rozhodčí nález, který nelze přezkoumat podle § 27, nebo u něhož marně uplynula lhůta k podání žádosti o přezkoumání podle § 27 a který v důsledku toho „nabývá dnem doručení účinku pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný“ (§ 28 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb. v rozhodném znění).

Úvahy insolvenčního soudu o povaze rozhodčího nálezu, jehož vykonatelnost odložil soud, tedy neobstojí a na jejich základě bylo vyloučeno přijmout závěr, že insolvenční navrhovatel nedoložil svou splatnou pohledávku vůči dlužníku. Dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu sice kategorický (a nesprávný) názor insolvenčního soudu „že pohledávka, u které je odložen výkon rozhodnutí, nemůže sloužit k doložení věřitelovy pohledávky v insolvenčním řízení“, nepřebírá a omezuje se na konstatování, že odvolací soud má pohledávku insolvenčního navrhovatele za spornou vzhledem k probíhajícímu řízení o zrušení rozhodčího nálezu a k tomu, že v onom řízení byla pravomocně odložena vykonatelnost rozhodčího nálezu, ani takto formulované právní posouzení věci však správné není.

Pohledávku insolvenčního navrhovatele přiznanou pravomocným rozhodčím nálezem, který má účinky pravomocného soudního rozhodnutí, nelze (ve shodě s podaným výkladem) označit za spornou (za nedoloženou v intencích § 105 insolvenčního zákona) jen proto, že probíhá řízení o zrušení rozhodčího nálezu, ve kterém soud povolil odklad vykonatelnosti rozhodčího nálezu. Ve smyslu § 159a odst. 1 a 4 o. s. ř. jsou totiž výrokem pravomocného rozhodčího nálezu nadále (i po odložení vykonatelnosti rozhodčího nálezu) vázáni účastníci řízení (insolvenční navrhovatel a dlužník) a ve stejném rozsahu též všechny orgány (včetně insolvenčního soudu). Ani úvaha odvolacího soudu tedy nedovolovala přijmout závěr, že insolvenční navrhovatel nedoložil svou splatnou pohledávku vůči dlužníku.

Pro úplnost zbývá dodat, že argumentoval-li dlužník na podporu správnosti napadeného rozhodnutí v dotčeném ohledu tím, že rozhodčí nález je paaktem, jde o argumentaci, na které odvolací soud své

závěry nezaložil a dovolací přezkum napadeného rozhodnutí v dotčeném ohledu je vyloučen již proto, že právní posouzení věci, na kterém rozhodnutí odvolacího soudu nespočívá, nemohl dovolatel logicky ani zpochybnit (ve lhůtě určené zákonem k formulaci dovolacích důvodů /§ 242 odst. 4 o. s. ř./).

Závěr, že právní posouzení věci odvolacím soudem co do povahy rozhodčího nálezu je nesprávné, však bez dalšího nevede ke zrušení napadeného rozhodnutí. Dalším (samostatným) důvodem zamítnutí insolvenčního návrhu byla podle odvolacího soudu skutečnost, že vyšší územní samosprávný celek (Moravskoslezský kraj) se po zahájení insolvenčního zaručil za dlužníkovy dluhy (§ 143 odst. 4 insolvenčního zákona). Důvod pro zrušení napadeného rozhodnutí tedy bude dán jen tehdy, neobstojí-li ani závěry odvolacího soudu o povaze a účincích ručitelského prohlášení (srov. mutatis mutandis např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. 29 Odo 663/2003, uveřejněné pod číslem 48/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

2) K posouzení zákonnosti vydání ručitelského prohlášení.

Podle ustanovení § 17 odst. 3 zákona o krajích kraj nesmí ručit za závazky fyzických a právnických osob vyjma (…) d) těch, v nichž míra účasti kraje nebo spolu s jiným krajem (kraji), obcí (obcemi) nebo státem přesahuje 50 %.

Ustanovení § 36 zákona o krajích pak určuje, že zastupitelstvu je dále vyhrazeno rozhodování o těchto majetkoprávních úkonech kraje: (…) i) uzavření smlouvy o přijetí a poskytnutí úvěru, půjčky, o převzetí ručitelského závazku, o přistoupení k závazku a ke smlouvě o sdružení.

V této podobě platila citovaná ustanovení zákona o krajích již v době přijetí shora označeného usnesení zastupitelstva Moravskoslezského kraje (17. 6. 2009) a změn nedoznala ani později.

V řízení před odvolacím soudem nebyla (ani dovoláním není) zpochybňována skutečnost, že Moravskoslezský kraj v rozhodné době (v souladu s jeho sdělením v podání datovaném 2. 7. 2009 a došlém odvolacímu soudu 9. 7. 2009 a s přílohou podání tvořenou seznamem akcionářů dlužníka a s akciemi na jméno k 17. 6. 2009, jak se nacházejí na č. l. A 80 insolvenčního spisu) splňoval podmínku formulovanou v § 17 odst. 3 písm. d) zákona o krajích, v rozhodném znění, pro možnost poskytnout ručení za závazky dlužníka.

Dovolatel nicméně zpochybňuje důkazní sílu listin (výpisu z usnesení 5. zasedání zastupitelstva Moravskoslezského kraje konaného dne 17. 6. 2009 a ručitelského prohlášení), na jejichž základě dospěl odvolací soud k závěru, že Moravskoslezský kraj se zaručil za závazky dlužníka ve smyslu § 143 odst. 4 insolvenčního zákona zákonem stanoveným způsobem. Argumentem, že taková skutečnost musí být doložena (prokázána) souhlasným usnesení rady kraje, samostatným usnesením zastupitelstva kraje (nikoliv jen jeho výpisem) a dále zápisem z jednání obou orgánů, včetně prezenčních listin, dovolatel ve skutečnosti zpochybňuje zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v ustanovení § 132 o. s. ř. (k tomu srov. v literatuře např. opět dílo Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1.vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 913-915)

Samo hodnocení důkazů však nelze úspěšně napadnout žádným dovolacím důvodem (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2005, sp. zn. 29 Odo 1058/2003, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročník 2005, pod číslem 145, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2009, sp. zn. 20 Cdo 4352/2007 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4804/2009, jež jsou veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu). V judikatuře Ústavního soudu srov. v obdobných souvislostech za mnohé např. nález Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1997, sp. zn. IV. ÚS 191/96, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazku 7, ročníku 1997, části I., pod pořadovým číslem 1.

Dovolání proto v tomto ohledu není důvodné, když způsobilým zdrojem poznatků o skutečnostech rozhodných pro závěr, že Moravskoslezský kraj se předepsaným způsobem zaručil za závazky dlužníka, mohou být i listiny, z nichž vyšel odvolací soud a jejichž pravost a správnost účinně zpochybněna nebyla.

3) K otázce určitosti a (ne)podmíněnosti ručitelského prohlášení.

V tomto ohledu je spor veden o výklad následujících pasáží ručitelského prohlášení:

V pasáži ručitelského prohlášení nadepsané PŘEDMĚT RUČENÍ ručitel (Moravskoslezský kraj) prohlašuje, že za společnost VaK B., a. s., (dlužníka) splní:

> 1. platební povinnosti, které jí byly uloženy rozhodnutím vydaným Mgr. M. M. (…) označeným jako Rozhodčí nález RN 09/2007, jež bylo písemně vyhotoveno ve Frýdku-Místku dne 10. 1. 2008 a vyhlášeno dne 27. 11. 2007 (tyto povinnosti dále konkretizuje jako povinnost uhradit insolvenčnímu navrhovateli částku 62 510 878 Kč a dalších 382 313,60 Kč na nákladech řízení a Mgr. M. M. náklady řízení ve výši 1 101 000 Kč) (…), jestliže rozhodnutí Mgr. M. M. (…) nebude zrušeno pravomocným rozhodnutím soudu a jestliže tyto povinnosti nesplní společnost VaK B., a. s.
>
> (…)
>
> 8. veškeré dluhy, které společnosti VaK B., a. s., vznikly nebo vzniknou vůči:
>
> > – všem jejím věřitelům do dne pravomocného usnesení soudu o zastavení insolvenčního řízení vedeného vůči společnosti VaK B., a. s., u Krajského soudu v Ostravě pod sp.zn. KSOS 31 INS 3370/2008 a u Vrchního soudu v Olomouci pod sp. zn. 3 VSOL 85/2009, jestliže tyto dluhy nesplní řádně a včas společnost VaK B., a. s.
>
> 9. veškeré dluhy, které společnosti VaK B., a. s., vznikly nebo vzniknou vůči:
>
> > – všem jejím věřitelům (zejména zaměstnancům, dodavatelům zboží a služeb, odběratelům pitné vody, jiným provozovatelům vodovodů, obcím, krajům, státu, akcionářům, členům představenstva a dozorčí rady, podnikatelským a nepodnikatelským subjektům, fyzickým a právnickým osobám, jakož i vůči jiným soukromoprávním nebo veřejnoprávním subjektům), a to z veškerých soukromoprávních nebo veřejnoprávních vztahů založených dvoustrannými či jednostrannými právními úkony, rozhodnutími soudů, rozhodců, nebo správních orgánů, a nebo založených přímo zákonem, či z veškerých soukromoprávních nebo veřejnoprávních vztahů založených porušením soukromoprávních nebo veřejnoprávních povinností, nebo založených protiprávními stavy, jestliže tyto veškeré dluhy nesplní společnost VaK B., a. s.

V takto ustaveném (co do obsahu ručitelského prohlášení mezi účastníky řízení nesporném) skutkovém rámci se Nejvyšší soud nejprve zabýval dovolatelovou výhradou, že ručitelské prohlášení je neplatné pro neurčitost vzhledem ke spojení „vznikly nebo vzniknou“ použitému pod body 8. a 9. ručitelského prohlášení.

Podle ustanovení § 37 odst. 1 obč. zák. (ve znění, jež se od vystavení ručitelského prohlášení nezměnilo) právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný.

Sankce neplatnosti právního úkonu se tímto ustanovením váže k náležitostem projevu vůle; projev vůle je neurčitý, je-li nejistý jeho obsah, tj – mimo případ, kdy vůbec chybí určitá vůle – když se jednajícímu nepodařilo obsah vůle jednoznačným způsobem stanovit. Závěr o neurčitosti právního

úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem (v intencích § 35 obč. zák., u obchodních závazkových vztahů ve spojení s § 266 obch. zák.) nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěl účastník projevit (srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2018/98, uveřejněného pod číslem 35/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Dovolatel usuzuje na neurčitost ručitelského prohlášení na základě tvrzení, že spojka „nebo“ ve formální logice vyjadřuje alternativu, kdy platí jedna nebo druhá varianta, ale nikoliv obě varianty současně, čemuž dlužník oponuje ve vyjádření k dovolání námitkou, že spojka „nebo“ byla v daných spojeních užita přiléhavě ve smyslu slučovacím.

K tomu Nejvyšší soud uvádí, že v běžných českých textech vskutku platí, že spojka „nebo“ se používá většinou ve významu vylučovacím (se současným použitím interpunkčního znaménka – čárky – před touto spojkou). I podle pravidel českého pravopisu však platí, že spojka „nebo“ může být použita ve významu alternativním (s různou mírou disjunkce) blízkém významu slučovacímu (srov. v literatuře např. dílo: Kolektiv autorů Ústavu českého jazyka Filosofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, Příruční mluvnice češtiny. Vydání druhé. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 1997, str. 352). Na vysvětlenou lze dodat, že podle slovníkové definice se v logice disjunkcí rozumí spojení dvou výpovědí spojkou „nebo“ (odpovídající latinskému „vel“), při které jedna nebo druhá výpověď nebo obě výpovědi jsou pravdivé (srov. k tomu shodně dílo: Akademie věd České republiky: Nový akademický slovník cizích slov A-Ž. 1. vydání. Praha, Academia, 2005, str. 179 /heslo disjunkce/). Také v díle Weinberger, O. : Logika. Učebnice pro právníky. Vydání 1. Praha. Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1959, se na dané téma výstižně uvádí, že spojky „nebo“ se užívá ve dvou různých významech, které logika musí přísně lišit, a to ve významu a) nevylučujícím, b) vylučujícím, přičemž logika pracuje téměř vždy s nevylučujícím „nebo“ a v matematice a v logice je nutno chápat „nebo“ v nevylučujícím smyslu (str. 44 – 45).

Nejvyšší soud k tomu uzavírá, že ani on nemá žádných pochyb o tom, že v daných slovních spojeních bylo spojky „nebo“ užito ve významu nevylučujícím a právní posouzení věci odvolacím soudem je i potud správné.

Zbývá vypořádat se s argumentem, že ručitelské prohlášení je ve vztahu k dovolatelově pohledávce nepřípustně vázáno na splnění podmínky (že podle rozhodčího nálezu bude zaplaceno jen, nedojde-li k jeho zrušení soudem).

S dovolatelem lze souhlasit v tom směru, že ručitelské prohlášení vyššího územního samosprávného celku ve smyslu § 143 odst. 4 insolvenčního zákona se musí týkat všech dluhů právnické osoby a nemůže být vázáno na splnění podmínky.

Nevysloveným, leč samozřejmým, předpokladem takového prohlášení je, že vyšší územní samosprávný celek ručí za existující (a nikoli jen domnělé) dluhy právnické osoby. S přihlédnutím k obsahu bodů 1., 8. a 9. ručitelského prohlášení, tak jak je vyložil i odvolací soud, pak ani Nejvyšší soud nemá pochyb o tom, že Moravskoslezský kraj se v plném rozsahu zavázal také k úhradě existující pohledávky insolvenčního navrhovatele vůči dlužníku. Povinnost k úhradě takové pohledávky z titulu ručení zde přitom je (vzhledem k obsahu bodů 8. a 9. ručitelského prohlášení) bez zřetele k tomu, zda již byla insolvenčnímu navrhovateli přiznána soudním rozhodnutím nebo rozhodčím nálezem (určující je, že pohledávka existuje).

Pro úplnost je ovšem zapotřebí dodat, že dlužník se mýlí, usuzuje-li ve vyjádření k dovolání, že Moravskoslezský kraj nemá povinnost uspokojit pohledávku přiznanou insolvenčnímu navrhovateli pravomocným rozhodčím nálezem po dobu, po kterou trvají účinky odložení vykonatelnosti rozhodčího nálezu, až do doby, než bude rozhodnuto o žalobě o zrušení rozhodčího nálezu.

Ani dlužníkem zmíněná ustanovení § 306 odst. 2 obch. zák. a § 548 odst. 2 obč. zák. totiž nejsou v poměrech ručitele způsobilá zvrátit závěr, že rozhodčí nález v této věci má stále účinky pravomocného soudního rozhodnutí, které dlužníka svým výrokem nezměnitelným způsobem zavazuje k úhradě pohledávky. Odklad vykonatelnosti rozhodčího nálezu rovněž nemá žádné účinky ve vztahu k povinnostem dlužníka platit případné majetkové sankce za prodlení s úhradou splatného závazku ani ve vztahu k platebním povinnostem ručitele.

Nejvyšší soud tudíž uzavírá, že odvolací soud nepochybil ani tím, že ručitelské prohlášení označil za prohlášení, které není vázáno na splnění žádné podmínky.

Vzhledem k tomu, že napadené rozhodnutí obstálo v rovině druhého ze samostatných důvodů zamítnutí insolvenčního návrhu (opírajícího se o § 143 odst. 4 insolvenčního zákona), Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání zamítl.